

ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-จีนและญี่ปุ่น

Economics Relationship between Thailand - China and Japan

สุทิน สายสงวน*

บทคัดย่อ

ประเทศมหาอำนาจที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคสงครามเย็น ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต รัสเซีย จีน และญี่ปุ่น ต่อมาการล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์ในสหภาพโซเวียตทำให้ยุคสงครามเย็นสิ้นสุดเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้วอำนาจใหม่ประกอบกับกระบวนการโลกาภิวัตน์มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้นซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกประเทศทั่วโลก การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการล่มสลายของสหภาพโซเวียตต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีนและญี่ปุ่นกับภูมิภาคนี้ ทิศทางและวิธีการปรับความสัมพันธ์ของจีนและญี่ปุ่น ตลอดจนความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนของจีนและญี่ปุ่นกับไทย รวมทั้งแนวโน้มและการปรับตัวของไทย โดยใช้การวิจัยเอกสารและการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า การล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์ทำให้สหภาพโซเวียตแตกสลายเหลือเพียงรัสเซียซึ่งไม่สามารถแสดงอิทธิพลในฐานะขั้วอำนาจหลักได้อีกต่อไปส่งผลให้สหรัฐอเมริกากลายเป็นมหาอำนาจเดี่ยว อย่างไรก็ตาม โลกาภิวัตน์นำมาซึ่งอำนาจต่อรองแบบหลายมิติหลายขั้วจึงเกิดการปรับตัวครั้งใหญ่ในประชาคมโลก ทั้งจีนและญี่ปุ่นแสดงบทบาทมหาอำนาจชัดเจนขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม แม้มีเป้าหมายร่วมกันในการสร้างความเป็นปึกแผ่นของประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่สองมหาอำนาจต่างแข่งขันกันสร้างความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ เพื่อถ่วงดุลอำนาจและผลประโยชน์ กล่าวคือ จีนเน้นดำเนินความสัมพันธ์แบบพหุภาคี ขณะที่ญี่ปุ่นมุ่งความร่วมมือแบบทวิภาคีเป็นลำดับแรก สำหรับความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-จีนมีมายาวนานซึ่งบางช่วงชะงักแต่ก็สร้างความสัมพันธ์ขึ้นใหม่จนกระทั่งปัจจุบันความสัมพันธ์ไทย-จีนได้ก้าวจากการค้าสู่ความสัมพันธ์อย่างรอบด้าน ในทำนองเดียวกัน ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่นได้ยกระดับความสัมพันธ์จาก “ผู้ให้-ผู้รับ” เป็น “หุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ”

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ทางการค้า ไทย จีน ญี่ปุ่น

* นักวิจัย สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

The United States of America, the old Union of Soviet Socialist Republics, China, and Japan are the Giant Powers which have a dominant role in Southeast Asian region since the WWII. After the collapse of the USSR and the end of the Cold War, the US emerged as the single world power. With the influence of globalization and the US, most countries have to adjust their policies. The objectives of this study were to investigate the effect of the fall of the USSR, the racing of China and Japan for diplomatic and economic gains from ASEAN, the trade and investment relations between Thailand - China and Japan, and the adjustment of economic relations between Thailand and the two countries. Documentary research was used together with descriptive analysis. The finding reveals that after the end of the Cold War, the US has played a prominent global role. In Southeast Asian region, the readjustment of relationship among and the functions of USA, Japan and China are very important. China and Japan have adopted strikingly different approaches in their FTA initiatives towards ASEAN. The former was negotiating for a multilateral framework with all ASEAN members, in contrast, the latter decided to move first by signing bilateral agreements with several ASEAN countries. Although the modalities of FTA negotiation with ASEAN vary, but both countries are driven toward a common goal that is the regional integration. Finally, the economic links between China and Thailand have a long history. The latest official relations between Thailand and China have only been promoted for the past three-decade, the relationship is very strong and very cooperative. Similarly, Thailand and Japan have been maintaining a long cordial relationship. Japan has long been Thailand's largest trading partner.

Keywords: Economics Relationship; Thailand; China; Japan

1. บทนำ

ประเทศมหาอำนาจที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงสี่ทศวรรษ ยุคสงครามเย็น¹ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียตรัสเซีย จีนและญี่ปุ่น แต่การล่มสลายอย่างกะทันหันของพรรคคอมมิวนิสต์ในสหภาพโซเวียตรัสเซียทำให้ยุคสงครามเย็นสิ้นสุดลงเมื่อปี ค.ศ. 1991 (พ.ศ. 2534) จึงเกิดการเปลี่ยน

¹ สงครามเย็น (Cold War) ระหว่าง ค.ศ. 1947-1991 (พ.ศ. 2490-2534) เป็นการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มประเทศสองกลุ่มที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองและระบบการเมืองต่างกัน ชั่วหนึ่งนำโดยสหภาพโซเวียตหรือเรียกว่าโลกตะวันออกหรือกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ กับอีกชั่วหนึ่งนำโดยสหรัฐอเมริกาหรือเรียกว่าโลกตะวันตกหรือกลุ่มประเทศโลกเสรี สงครามเย็นเป็นภาวะที่ประเทศมหาอำนาจทั้งสองฝ่ายแข่งขันกันสร้างแสนยานุภาพทางการทหารของตนไว้ข่มขู่ฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเป็นการต่อสู้กันเชิงจิตวิทยา ต่างพยายามต่อสู้โดยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การโฆษณาชวนเชื่อ สงครามจิตวิทยา การแข่งขันกันทางกำลังอาวุธ การสร้างความนิยมลัทธิของตน เป็นต้น ยกเว้นการทำสงครามกันโดยเปิดเผยเพื่อขัดขวางการขยายอำนาจของกันและกัน สงครามเย็นพัฒนาขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง มหาอำนาจจะไม่ทำสงครามกันโดยตรงแต่จะสนับสนุนให้ประเทศพันธมิตรของตนเข้าทำสงครามแทนหรือสงครามตัวแทน (Proxy War) ดู สงครามเย็น <http://th.wikipedia.org/wiki/> ; The cold war <http://www.historylearningsite.co.uk/coldwar.htm>; Political Dictionary: Cold War <http://www.answers.com/topic/cold-war>; หน่วยการเรียนรู้ที่3 เรื่องสงครามเย็น <http://www.kullawat.net/current3/index.html>; สงครามเย็น- http://www.tortaharn.net/contents/index.php?option=com_content&task=view&id=129&Itemid=76 ; ย้อนรอยสงครามเย็น 1945-1991 (อเมริกา vs โซเวียต) <http://www.mthai.com/square/news/news25322.html>

แปลงแบ่งสรรอำนาจทางการเมืองและผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ ประกอบกับกระบวนการโลกาภิวัตน์² ที่มีความสำคัญมากขึ้นผลักดันให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นด้วย ญี่ปุ่นและจีนในฐานะมหาอำนาจทางแห่งเอเชียได้ปรับเปลี่ยนท่าทีนโยบายเพื่อถ่วงดุลอำนาจและผลประโยชน์ซึ่งกันและกันในการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้

ไทยมีความสำคัญในทางภูมิรัฐศาสตร์ โดยที่ตั้งอยู่ศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชีย

² โลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นกระบวนการที่ประชากรของโลกถูกหลอมรวมกลายเป็นสังคมเดียวซึ่งเกิดจากแรงของอิทธิพลร่วมทางเศรษฐกิจ-เทคโนโลยี และสังคม-วัฒนธรรมและการเมืองนั้น โลกาภิวัตน์เป็นผลจากการพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งสะท้อนการเจริญเติบโตของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยธุรกิจและรัฐบาลทั่วทั้งโลก ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานบัญญัติคำศัพท์ว่า โลกาภิวัตน์ หมายถึง "การแพร่กระจายไปทั่วโลก; การที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ สัมพันธ์ หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วกว้างขวาง ซึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ เป็นต้น" ซึ่งเป็นคำศัพท์เฉพาะที่บัญญัติขึ้นเพื่อตอบสนองปรากฏการณ์ของสังคมโลกที่เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในส่วนหนึ่งของโลกส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ของโลก ดู รายละเอียดจาก โลกาภิวัตน์ <http://th.wikipedia.org/wiki/> และดู หัวข้อ 2.2 ในบทความนี้

ตะวันออกเฉียงใต้ ยิ่งกว่านั้น หลายทศวรรษที่ผ่านมา ไทยมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนและเป็นสื่อกลางระหว่างประเทศเสรีประชาธิปไตยกับประเทศสังคมนิยมที่มีการปฏิรูปทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ ดังนั้น ไทยซึ่งมีบทบาทสำคัญในบริบทภูมิยุทธศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ย่อมได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวและจำเป็นต้องปรับตัวอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ปัญหาวิจัย คือ 1) การล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์ในสหภาพโซเวียต รัสเซียมีผลกระทบต่อสถานะภาพเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศจีนและญี่ปุ่นและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างไร 2) สหรัฐอเมริกาในฐานะมหาอำนาจเดียวและกระบวนการโลกาภิวัตน์ซึ่งทวีอิทธิพลมากขึ้นส่งผลต่อการปรับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของจีนและญี่ปุ่นในการรักษาดุลแห่งอำนาจและผลประโยชน์ในภูมิภาคนี้อย่างไร 3) ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับจีนและญี่ปุ่นมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร และ 4) แนวโน้มการปรับตัวไทยผ่านความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับจีนและญี่ปุ่นมีวิธีการอย่างไรและก้าวไปทิศทางใด

ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ การวิจัยเอกสารซึ่งรวบรวมข้อมูลโดยการสืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

บทความนี้มี 6 ตอน ถัดจากบทนำเป็นการวิเคราะห์ผลกระทบจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตรัสเซียต่อสถานะภาพเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศจีน-ญี่ปุ่นและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากนั้นแสดงทิศทางและวิธีการปรับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของมหาอำนาจทั้งสองในการรักษาดุลแห่งอำนาจและผลประโยชน์ ถัดไประบุความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับจีนและญี่ปุ่น และสุดท้ายคาดคะเนทิศทางและวิธีการปรับตัวของไทยผ่านความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับมหาอำนาจทั้งสอง

2. ผลกระทบจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต

2.1 อภิมหาอำนาจ-สหรัฐอเมริกา

ยุคสงครามเย็นมี “สองขั้วอำนาจหลัก” ซึ่งประกอบด้วยขั้วอำนาจแรกนำโดยสหรัฐอเมริกา กับอีกขั้วหนึ่งนำโดยสหภาพโซเวียต รัสเซีย เมื่อปี ค.ศ. 1991 (พ.ศ. 2534) เกิดการล่มสลายของการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ในสหภาพโซเวียต รัสเซียทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในประชาคมโลกคือขั้วอำนาจของโลกเปลี่ยนแปลงเหลือเพียง “ขั้วอำนาจเดียว” ทั้งนี้ การที่สหภาพโซเวียต รัสเซียล่มสลายเหลือเพียงรัสเซียนั้นได้ทำให้หมดสภาพการเป็นขั้วอำนาจหลักที่เคยท้าทายสหรัฐอเมริกาดังที่เคยเป็นมา กล่าวคือ แม้รัสเซียจะมีความเข้มแข็งทางการทหาร แต่เกิดความอ่อนแอในทางเศรษฐกิจ

และมีความขัดแย้งทางการเมืองภายในจึงทำให้
หมดสภาพการเป็นหัวอำนาจ นั่นคือ การล่ม
สลายของสหภาพโซเวียตรุสเซียส่งผลให้
สหรัฐอเมริกากลายเป็นมหาอำนาจเดี่ยว
ประกอบกับสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีความ
แข็งแกร่งทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร
และวัฒนธรรม จึงเกิดการจัดระเบียบเศรษฐกิจ
โลกใหม่ซึ่งส่งผลให้สหรัฐอเมริกาสามารถ
ครอบงำความร่วมมือทางเศรษฐกิจดำรงไว้ซึ่ง
ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของกลุ่ม
ทุนข้ามชาติหรือบรรษัทข้ามชาติ

แม้ว่า โลก ครอบงำ ศูนย์อำนาจที่
สหรัฐอเมริกาแต่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ก็มีได้ราบรื่น จะเห็นได้ว่า สหรัฐอเมริกาได้
พยายามแผ่อิทธิพลครอบงำทั้งโลกแบบเบ็ดเสร็จ
ตัวอย่างเช่น กรณีที่สหรัฐอเมริกาดึงไทยและ
ประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ให้รวมอยู่ในแผนการต่อต้านการก่อการร้าย
อย่างมีวาระซ่อนเร้น การแสวงหาแหล่งพลังงาน
สำรองในเอเชียกลางโดยมีบรรษัทข้ามชาติซึ่งมี
สัญชาติอเมริกันและมีการเมืองในรัฐบาล
อเมริกันสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ยิ่งกว่านั้น
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในโลกเกิดการ
เปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงอันเนื่องมาจากการ
พัฒนาการติดต่อสื่อสารการคมนาคมขนส่งและ
เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเป็นผลพวงจากการ
เจริญเติบโตของความสัมพันธภาพทางเศรษฐกิจ
การเมือง เทคโนโลยีและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยง
ระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยธุรกิจและ

รัฐบาลทั่วโลก หรือที่เรียกว่า “โลกาภิวัตน์”
ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้นำมาซึ่งความ
ขัดแย้งรูปแบบใหม่ๆในประชาคมโลกที่มีความ
สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น

นั่นคือ หลังยุคหลังสงครามเย็น
สหรัฐอเมริกาก้าวสู่อภิมหาอำนาจที่ไร้เทียม
ทาน แต่กระแสโลกาภิวัตน์ก็นำมาซึ่ง
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีหลากหลายมิติ
แบบหลายขั้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้ง
ได้เปลี่ยนรูปแบบจากเรื่องความแตกต่างด้าน
อุดมการณ์ทางการเมืองไปเป็นประเด็นความ
ขัดแย้งอื่นๆ ได้แก่ ความขัดแย้งทางด้าน
เศรษฐกิจหรือประเด็นปัญหาข้ามชาติอื่นๆ
ประกอบด้วยความขัดแย้งด้านเชื้อชาติ สีผิว
ศาสนา การก่อการร้าย ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม
 เป็นต้น

2.2 โลกาภิวัตน์

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
สารสนเทศ ระบบสารสนเทศ สื่อมวลชนแขนง
ต่างๆ ตลอดจนการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตทำให้
โลกก้าวสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร การแพร่กระจาย
ของข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยหลากหลาย
มหาศาลสู่ทุกมุมโลกในเสี้ยววินาทีผ่าน
สื่อมวลชนข้ามชาติในกระแสโลกาภิวัตน์จึงมี
อิทธิพลต่อโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศ จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนข้ามชาติ
ส่งเสริมให้เกิดการรู้เขารู้เราของทุกภาคส่วน ทั้ง
ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และมวลชนในทุก

ระดับชั้น จึงทำให้ผู้มีส่วนได้เสียในสังคมของประเทศต่างๆ ได้เข้าไปมีบทบาทหรือส่วนร่วมในการกำหนดท่าทีระหว่างประเทศ อาจกล่าวได้ว่า จากเดิมในยุคสงครามเย็น โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบ่งชัดเจนเป็นสองกลุ่มสองขั้วอย่างชัดเจนนั้น เมื่อผ่านมาถึงยุคข้อมูลข่าวสารท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์กลายเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบหลายขั้วซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติและนโยบายต่างประเทศของทุกประเทศ ยิ่งกว่านั้น ระดับภูมิภาคมีการก่อตั้งหรือรวมกลุ่มทางการค้าหลากหลาย เช่น สหภาพยุโรป เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ เขตการค้าเสรีอาเซียน และอื่นๆ ซึ่งเป็นกลไกในการสร้างความร่วมมือและการเจรจาต่อรองทางการค้าล้วนๆ ในระยะเริ่มแรกจากนั้นค่อยๆ แผ่ขยายผนวกรวมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้านอื่นๆ ด้วย

อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ซึ่งขับเคลื่อนด้วยความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้นำประชาคมโลกก้าวสู่การค้าการลงทุนไร้พรมแดนหรือโลกไร้พรมแดนซึ่งมีค่านิยมการแข่งขันเสรีหรือการค้าการลงทุนเสรีโดยการผลักดันของสหรัฐอเมริกาซึ่งชักนำประเทศต่างๆ ให้พัฒนาเศรษฐกิจเป็นแบบการค้าเสรี จะเห็นได้ว่า ประเทศโลกที่สามตื่นตัวขนานใหญ่ในการพัฒนาประเทศของตนให้เป็นเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี แม้กระทั่งประเทศต่างๆ ในค่ายสังคมนิยมได้พากันเปิด

ประเทศโดยเปลี่ยนแปลงจากจากระบบรัฐสวัสดิการมาเป็นระบบตลาดเสรี นั่นคือหลังจากสหภาพโซเวียตรุสเซียล่มสลายลง ทั้งสหรัฐอเมริกาและกระแสโลกาภิวัตน์ผลักดันให้ประเทศทั้งหลายในค่ายสังคมนิยมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ กล่าวอีกนัยหนึ่ง โลกาภิวัตน์ชักนำการจัดระเบียบใหม่ของโลกซึ่งสะท้อนผลประโยชน์และค่านิยมของกลุ่มประเทศรูปแบบใหม่ซึ่งทำให้โครงสร้างแห่งอำนาจในประชาคมโลกเปลี่ยนไปอย่างมาก โดยที่โลกเปลี่ยนแปลงศูนย์อำนาจจาก “สองขั้วอำนาจ” ยุคสงครามเย็นเป็น “ขั้วอำนาจเดียว” หลังสงครามเย็น จากนั้นเข้าสู่ยุคโลกไร้พรมแดนจึงค่อยๆ เปลี่ยนเป็น “หลายขั้ว-ที่ปราศจากศูนย์อำนาจ”

ปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีแนวโน้มเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวพันกันอย่างสลับซับซ้อนซึ่งครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจการเมือง ความมั่นคง สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนปัญหาข้ามชาติ เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ การก่อการร้ายสากล ยาเสพติด หนี้ระหว่างประเทศ ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม โลกาภิวัตน์ส่งเสริมให้ทั้งผลประโยชน์แห่งชาติและนโยบายต่างประเทศของทุกประเทศในประชาคมโลกมีความยืดหยุ่นและมีลักษณะเป็นอิสระมากกว่าในสมัยยุคสงครามเย็น โดยเปิดโอกาสให้ประเทศต่างๆ สามารถกำหนดเป้าประสงค์แห่งนโยบายต่างประเทศที่

หลากหลายและมีการดำเนินการพร้อมๆ กันในหลายด้าน

2.3 มหาอำนาจแห่งเอเชีย-ญี่ปุ่นและจีน

การจัดระเบียบเศรษฐกิจโลกใหม่นำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างประเทศรูปแบบใหม่ เมื่อสิ้นสุดสงครามเย็นสหรัฐอเมริกากลายเป็นมหาอำนาจเดี่ยวและเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ดังนั้น ด้วยความมุ่งมั่นสู่การเป็นประเทศมหาอำนาจเดี่ยวผสมผสานกับอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ สหรัฐอเมริกาจึงได้เข้าแทรกแซงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อาทิ การแทรกแซงการเจรจาทางการค้าของโลกในกรอบพหุภาคีนิยม ซึ่งดูราวกับว่าสหรัฐอเมริกาไม่เจตนาขัดขวางทุกวิถีทางที่จะไม่ให้การรวมกลุ่มประเทศเพื่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจเสรีหรือการค้าเสรี มีสัญญาณที่สหรัฐอเมริกาพยายามผลักดันข่มขู่ประเทศต่างๆ ให้อยอมรับกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาอเมริกาแม้จะเป็นกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมและขัดต่อข้อตกลงที่อเมริกาได้ลงนามในข้อตกลงระหว่างประเทศแล้วก็ตาม

ญี่ปุ่นเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในเอเชีย³ นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็น

ต้นมา ญี่ปุ่นมักได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาทุกทางเสมอ แต่หลังสงครามเย็น ญี่ปุ่นกลับถูกกดดันจากสหรัฐอเมริกาให้จำเป็นต้องร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาผลักดันข่มขู่ประเทศต่างๆ และประชาคมโลกให้ยอมรับกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาอเมริกาหรือมีเป้าหมายให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกยอมรับกระแสเอกภาคีนิยม

ในทำนองเดียวกัน จีนซึ่งเป็นมหาอำนาจทางกำลังทหารในเอเชีย⁴ ก็ได้รับความกดดันจากสหรัฐอเมริกาแทบทุกด้าน อาทิ กรณีไต้หวัน การละเมิดสิทธิมนุษยชน และการกีดกันการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก เป็นต้น ยิ่งกว่านั้น ทั้งญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาได้ร่วมกันกดดันจีนต่าง ๆ นานาอย่างมีอคติ ด้วย

เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจีนในปี 2550 เฉลี่ยร้อยละ 2% (2007 est.) อัตราเงินเฟ้อร้อยละ 4.8% (2007 est.) เงินสำรองต่างประเทศเพิ่มเป็น 954.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (31 December 2007 est.) ที่มา: CIA World Fact Book. Japan

⁴ ตัวเลขทางเศรษฐกิจที่สำคัญของจีน จีนมีประชากร 1,330,044,544 คน (July 2008 est.) มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP purchasing power parity) 7.099 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (2007 est.) ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (GDP - per capita PPP) 5,400 ดอลลาร์สหรัฐ (2007 est.) อัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจีนในปี 2550 เฉลี่ยร้อยละ 11.9% (2007 est.) อัตราเงินเฟ้อร้อยละ 4.8% (2007 est.) เงินสำรองต่างประเทศเพิ่มเป็น \$1.534 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (31 December 2007 est.) ในปี ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) จีนมีกำลังทหารเพศชายและหญิงที่อายุระหว่าง 16-49 ปีจำนวน 609.3 ล้านคน ขณะที่มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ของจีน และญี่ปุ่น 7.8 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 4.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ ที่มา: CIA World Fact Book . China.

³ ตัวเลขทางเศรษฐกิจที่สำคัญของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นมีประชากร 127,288,416 (July 2008 est.) มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP purchasing power parity) 4.272 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (2007 est.) ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (GDP - per capita PPP) 33,500 ดอลลาร์สหรัฐ (2007 est.) อัตรา

เกรงว่าหากเปิดโอกาสให้จีนก้าวสู่เวทีโลกก็จะเป็นการส่งเสริมให้จีนสะสมความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและอาจเสริมสร้างอิทธิพลทางการทหารมีศักยภาพที่อาจกลายเป็นชาติมหาอำนาจคุกคามกลุ่มมหาอำนาจเดิมที่ครอบงำโลกหรืออาจเกิดการคานอำนาจในเวทีการเมืองระหว่างประเทศได้ อย่างไรก็ตาม ความเป็นไปของเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างแห่งอำนาจในระบบ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคหลังสิ้นสุดสงครามเย็นกลับส่งผลให้จีนผงาดขึ้นมาเป็นประเทศที่มีความสำคัญในเวทีโลก เป็นที่น่าเกรงขามของสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น ตลอดจนนานาประเทศ ทั้งในเรื่องของความมั่งคั่งหรือศักยภาพทางเศรษฐกิจและการทหาร ดังตาราง 1 และ ตาราง 2

ตาราง 1 ผลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว) กำลังทหาร, เงินสำรองต่างประเทศ ประชากรผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ของโลก สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา จีนและญี่ปุ่น

ที่	โลก/กลุ่มประเทศ/ ประเทศ	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว	จำนวนกำลังทหาร	มูลค่าเงินสำรองต่างประเทศ	จำนวนประชากร	จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
1	<u>World</u>	70.1	10,000	...	...	6,700.7	1,018.0
2	<u>European Union</u>	15.0	32,700	...	...	491,0	247.0
3	<u>United States</u>	4.6	45,800	118.6	70.6	303,8	223.0
4	<u>China</u>	7.8	5,400	609.3	1,534.0	1,330.0	253.0
5	<u>Japan</u>	4.5	33,500	45.1	954.1	127.2	88.1

หมายเหตุ: มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (หน่วย: ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ); มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว (หน่วย: ดอลลาร์สหรัฐต่อคน); จำนวนประชากร (หน่วย: ล้านคน); จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต (หน่วย: ล้านคน) ในปี ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) และ จำนวนกำลังทหารเพศชายและหญิงที่อายุระหว่าง 16-49 ปี (หน่วย: ล้านคน); มูลค่าเงินสำรองต่างประเทศ (หน่วย: พันล้านดอลลาร์สหรัฐ) ในปี ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550)

ที่มา: ดัดแปลงจาก CIA-The 2008 World Factbook <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

ตาราง 2 มูลค่า และร้อยละ การนำเข้า-ส่งออก ของโลก จีน และญี่ปุ่น ปี ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551)

	ส่งออก			นำเข้า		
	มูลค่าพหุคูณล้านดอลลาร์สหรัฐ	ร้อยละ	อันดับ	มูลค่าพหุคูณล้านดอลลาร์สหรัฐ	ร้อยละ	อันดับ
ทั่วโลก	16,210.0	100	-	16,340.0	100	-
จีน	1,156.0	7.1	4	1,465.0	9.0	2
ญี่ปุ่น	696.2	4.3	6	776.8	4.8	5

ที่มา: ดัดแปลงจาก CIA-The World Factbook <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2087rank.html>
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2078rank.html>

ตาราง 2 ตัวเลขประมาณการในปี ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) การนำเข้าสินค้าทั่วโลก มูลค่า 16,210.0 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยจีน นำเข้าเป็นอันดับ 4 ของโลกมีมูลค่า 1,156.0 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ ร้อยละ 7.1 ของการนำเข้าทั่วโลก รองจากสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และเยอรมนี ขณะที่ญี่ปุ่นนำเข้า สินค้าเป็นลำดับ 6 ของโลก มีมูลค่า 696.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐหรือ ร้อยละ 7.1 ของการนำเข้าทั่วโลก และในปีเดียวกันทั่วโลกส่งออก สินค้า 16,340.0 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งจีน ส่งออกเป็นอันดับสองของโลก ด้วยมูลค่า 1,465.0 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ ร้อยละ 9.0 ของการส่งออกทั่วโลก รองจากเยอรมนี ส่วน ญี่ปุ่นส่งออกเป็นอันดับห้าของโลก มูลค่า 776.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ร้อยละ 4.8 ของการ

ส่งออกทั่วโลก กล่าวอีกนัยหนึ่ง จีนมีมูลค่า การค้าต่างประเทศ(ผลรวมของมูลค่าการส่งออก และการนำเข้าสินค้า)สูงถึง 2,621.0 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ หรือ ประมาณร้อยละ 10 ของมูลค่า การค้าโลก หรือ มีมูลค่าการค้าต่างประเทศ ประมาณ 1.8 เท่าของมูลค่าการค้าต่างประเทศ ของญี่ปุ่น (1,473.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) สะท้อนให้เห็นว่า หากการพัฒนาประเทศของ จีนเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ จีนก็จะสามารถ กลายเป็นประเทศมหาอำนาจที่น่าเกรงขามดังที่ คาดหมายกันไว้ซึ่งอาจคาดหมายได้อีกว่า นโยบายต่างประเทศและท่าทีของจีนต่อ ประชาคมโลกในอนาคตอาจจะเปลี่ยนแปลงไป อย่างมากด้วย

3. ทิศทางและวิธีการปรับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของรัฐบาลจีน และญี่ปุ่น

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับญี่ปุ่นเมื่อปี ค.ศ. 1972 (พ.ศ. 2515) นั้น พบว่า นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นต่อจีนมุ่งสร้างเสถียรภาพและความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ญี่ปุ่นจึงสนับสนุนให้จีนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในประชาคมนานาชาติ อาทิ การสนับสนุนนโยบายการปฏิรูปและเปิดประเทศของจีนในความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การเข้าเป็นภาคีสมาชิกองค์การการค้าโลก เป็นต้น รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือและเจรจาทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี⁵

ตาราง 3 จะเห็นว่า จีนเป็นแหล่งสินค้าประเภทอาหารที่สำคัญของญี่ปุ่น ช่วงปี ค.ศ. 2004-6 (พ.ศ. 2547-9) ญี่ปุ่นนำเข้าสินค้าประเภทอาหารจากจีนเฉลี่ยราวร้อยละ 16 ของการนำเข้าอาหารทั้งหมด เป็นอันดับ 2 รองจากสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ มหาอำนาจทั้งสองมีความสัมพันธ์ทางการค้าที่ต่างฝ่ายต่างเป็นเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญต่อกัน กล่าวคือ จีนส่งออกปญี่ปุ่นเป็นลำดับ 3 (ปี ค.ศ. 2007 หรือ พ.ศ. 2550) หรือร้อยละ 8.3 ของมูลค่าส่งออก และจีนนำเข้าจากญี่ปุ่นเป็นอันดับแรกหรือร้อยละ 14 ของมูลค่านำเข้า ในทำนองเดียวกัน ญี่ปุ่นส่งออกไปจีนเป็นลำดับ 2 หรือร้อยละ 15.3 ของมูลค่าส่งออก และญี่ปุ่นนำเข้าจากจีนเป็นอันดับแรกหรือร้อยละ 20.5 ของมูลค่านำเข้า ทั้งหมด

⁵ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีน-ญี่ปุ่น ประเทศทั้งสองมีมูลค่าการค้าระหว่างกัน 211.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยที่ญี่ปุ่นไปลงทุนโดยตรงในจีนเมื่อนับถึงปี ค.ศ. 2006 (พ.ศ. 2551) มีมูลค่าสะสม 58.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่ความช่วยเหลือต่างประเทศที่ญี่ปุ่นให้จีนเมื่อนับถึงปี ค.ศ. 2005 (พ.ศ. 2548) มีมูลค่าถึง 3,436.0 พันล้านเยน ยิ่งกว่านั้น เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2006 (พ.ศ. 2551) มีชาวจีนอาศัยในญี่ปุ่นราวครึ่งล้านคน

ที่มา: Ministry of Foreign Affairs, Japan. Japan-China Relations. <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/index.html> Japan-China Relations Enter a New Era. <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/relation.pdf>

ตาราง 3 ร้อยละของการนำเข้าสินค้าอาหารของญี่ปุ่น จำแนกรายประเทศ ปี ค.ศ. 2004-6 (พ.ศ. 2547-9)

อันดับ			ประเทศ	ร้อยละ		
				2004	2005	2006
2004	2005	2006	ทั่วโลก	100	100	100
1	1	1	สหรัฐอเมริกา	22.4	23.0	21.9
2	2	2	จีน	15.1	16.8	17.0
3	3	3	ออสเตรเลีย	5.6	8.9	8.5
4	4	4	แคนาดา	6.1	6.3	5.6
5	5	5	ไทย	4.7	5.2	5.3
7	7	6	ฝรั่งเศส	3.0	2.9	3.3
10	8	7	ชิลี	2.5	2.7	2.9
9	6	8	บราซิล	2.6	3.0	2.7
8	10	9	เกาหลีใต้	2.9	2.7	2.5
13	12	10	นิวซีแลนด์	2.1	2.2	2.1
			รวม 10ประเทศ	71.0	71.5	71.8
			ประเทศอื่นๆ	29.0	28.5	28.2

หมายเหตุ: ปี ค.ศ. 2004 (พ.ศ. 2547) มูลค่านำเข้า 49,638 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ปี ค.ศ. 2004 (พ.ศ. 2547) และค.ศ. 2004 (พ.ศ. 2547) มีมูลค่า 50,399 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 48,405 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ

ที่มา : http://www.jetro.go.jp/en/reports/statistics/0506_import.pdf

ปัจจุบันความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างมหาอำนาจทั้งสองกับประชาคมอาเซียนมีความแน่นแฟ้นมากขึ้น อาทิ การให้ความร่วมมือในข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประชาคมอาเซียน แต่ด้วยท่าทีแตกต่างกัน กล่าวคือ จีนเน้นเจรจาต่อรองในกรอบพหุภาคีกับสมาชิกของอาเซียนทั้งหมด แต่ท่าทีของญี่ปุ่นมุ่งเจรจารายประเทศแม้ว่าภายหลังจะยกระดับขึ้นสู่เวทีกรอบพหุภาคีก็ตาม⁶ แม้ว่ากรอบการเจรจาการค้าเสรีแตกต่างกันแต่ทั้งสองประเทศก็ยอมรับเป้าหมายร่วมกัน คือ การสร้างประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นเวทีความร่วมมือร่วมใจเพื่อการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและทวิการพึ่งพากันและ

กันยิ่งขึ้น ซึ่งมุ่งสร้างสรรคให้เอเชียมีสันติภาพและความเจริญรุ่งเรือง จึงคาดกันว่า กรอบความร่วมมืออาเซียน + 3 จะเปิดโอกาสให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นสมาชิกอาเซียนกับมหาอำนาจทั้งสองอย่างราบรื่นทั้งเวทีพหุภาคีและทวิภาคี อย่างไรก็ตามทั้งสองมหาอำนาจต่างแข่งขันกันทั้งในเชิงการทูตและในทางเศรษฐกิจเพื่อกระชับความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะเห็นว่า จีนตัดสินใจดำเนินการเจรจาเรื่องการค้าเสรีอาเซียนทันทีหลังจากที่ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในเจรจาในกรอบทวิภาคีกับสิงคโปร์ เป็นต้น นั่นคือ ข้อตกลงการค้าเสรีกลายเป็นเกมเชิงกลยุทธ์ของคู่ต่อสู้ของสองมหาอำนาจโดยมีผลประโยชน์ในทางการทูต-การกระชับความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียนกับผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ-การหลีกเลี่ยงการกีดกันทางการค้าเป็นเดิมพัน

⁶ ท่าทีของจีนและญี่ปุ่นต่อข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะเขตการค้าเสรีกับประชาคมพหุภาคีของอาเซียนทั้งสองมีท่าทีแตกต่างกัน กล่าวคือ จีนเลือกที่จะเจรจาต่อรองในกรอบพหุภาคีกับสมาชิกของอาเซียนทั้งหมด แต่ในทางตรงข้าม ญี่ปุ่นกลับเลือกที่จะเจรจาเป็นรายประเทศเป็นลำดับ ซึ่งผู้สังเกตการณ์ให้ความเห็นว่า เหตุผลสำคัญในเรื่องนี้ อาจเนื่องมาจากความแตกต่างในเชิงโครงสร้าง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ แบบแผนความสัมพันธ์ของการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันระหว่างจีนกับญี่ปุ่น กล่าวคือ ญี่ปุ่นได้เข้ามาลงทุนฝังตัวอยู่ในภูมิภาคนี้ด้วยเครือข่ายของบริษัทข้ามชาติที่มีบริษัทแม่อยู่ในญี่ปุ่น และมีเครือข่ายอยู่ในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ยาวนาน แต่จีนยังไม่มีการลงทุนโดยตรงในภูมิภาคนี้และยังคงมีระดับในการไปลงทุนต่างประเทศ ความแตกต่างในเรื่องแรงจูงใจเกี่ยวกับนโยบายการค้าเสรี ซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างในเรื่องผลประโยชน์หรือผลได้ผลเสียของประเทมหาอำนาจทั้งสอง กล่าวคือ แต่ญี่ปุ่นกลับมุ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลักจึงเน้นกรอบทวิภาคีและประโยชน์ของบริษัทข้ามชาติญี่ปุ่น ตลอดจนความกดดันจากประชาคมนานาชาติแตกต่างกัน กล่าวคือ สำหรับจีนแล้วยอมสะดวในการที่จะเริ่มต้นด้วยกรอบพหุภาคีกับอาเซียนเพราะว่าไม่ต้องการพึ่งพาอุปสรรคเช่นญี่ปุ่น เพราะประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศอุตสาหกรรมซึ่งต้องคำนึงถึงกฎบัตรขององค์การการค้าโลกซึ่งมีข้อจำกัดพึงปฏิบัติในกรณีที่ต้องมีข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศกำลังพัฒนา

4. ความสัมพันธ์ทางการค้า

4.1 ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย - จีน

ความสัมพันธ์ไทย-จีนมีมาช้านานกว่าเจ็ดศตวรรษตั้งแต่กรุงสุโขทัยสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช บางช่วงชะงักแต่ก็สร้างความสัมพันธ์ขึ้นใหม่ รวสองศตวรรษหรือต้นรัตนโกสินทร์หรือช่วงเขียนหลงฮองเต้และเต้ากวางฮองเต้แห่งราชวงศ์ชิง เรือสำเภาของประเทศทั้งสองขนส่งสินค้าเดินทางระหว่างปาก

แม่น้ำเจ้าพระยากับเมืองท่าของมณฑลภาคใต้ของจีน สินค้าที่ไทยส่งออกไปจีนส่วนใหญ่เป็นข้าว ไม้ และพริกไทย เป็นต้น ส่วนสินค้าที่ไทยนำเข้าจากจีนส่วนใหญ่ได้แก่ สินค้าพื้นเมืองแถบจีนแต่จีว พวกศิลปหัตถกรรมและของใช้ประจำวัน เป็นต้น รวบทศวรรษก่อน หรือ ค.ศ. 1942 (พ.ศ. 2485) การติดต่อทางการค้าไทย-จีนหยุดชะงักลงเพราะเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นในจีน ต่อมาเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงใหม่ ๆ รวบ ค.ศ. 1947 (พ.ศ. 2490) ไทยกับจีนคณะชาติได้ลงนามในสนธิสัญญาทางไมตรีและการแลกเปลี่ยนผู้แทนทางการทูตและกงสุลเป็นครั้งแรกและอีกสองปีถัดมาได้เปิดความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-จีน แต่ดำเนินมาเพียงปีเดียวเท่านั้นไทยก็งดทำการค้ากับจีนเมื่อเกิดสงครามเกาหลีขึ้น ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นมหามิตรประเทศของรัฐบาลไทยขณะนั้น

นับตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์

ทางการทูตไทย-จีนอย่างเป็นทางการครั้งใหม่เมื่อปี ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518) ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งสองได้พัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและราบรื่นมาโดยตลอดครอบคลุมความร่วมมือในทุกสาขาทั้งการเมือง เศรษฐกิจ การค้า การลงทุน สังคม วัฒนธรรม การศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสาธารณสุข เป็นต้น เป็นที่ประจักษ์ว่า สามทศวรรษที่ผ่านมาความสัมพันธ์ดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค ความเคารพซึ่งกันและกัน การไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกันและอยู่ภายใต้หลักการของผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อความเจริญรุ่งเรืองร่วมกันและอ่าวไว้ซึ่งความมั่นคง-สันติภาพและเสถียรภาพของภูมิภาค ปัจจุบัน จีนเป็นตลาดที่อยู่ในความสนใจของนักธุรกิจส่งออก เนื่องจากเป็นประเทศขนาดใหญ่ มีประชากรมากกว่าหนึ่งพันสามร้อยล้านคน มีกำลังซื้อและมีความต้องการบริโภคสินค้าและบริการนานาชนิด

ตาราง 4 มูลค่าการค้ารวมระหว่างไทยกับจีน ค.ศ. 1994-2005 (พ.ศ. 2537-2548)

(มูลค่า: x 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ปี ค.ศ.	1994	95	96	97	98	99	2000	01	02	03	04	05	06	07	08
ปี พ.ศ.	2537	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51
มูลค่า	2.3	3.7	3.8	4.1	3.6	4.3	6.2	6.6	8.5	11.7	15.3	20.3	...	34.6	...

ที่มา: ดัดแปลงจาก ศูนย์สารสนเทศเศรษฐกิจการค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ และกรมศุลกากร

หมายเหตุ : “...” หมายถึง “ไม่มีข้อมูล”

ตาราง 4 ชี้ให้เห็นว่า การค้าระหว่าง ไทย-จีนก้าวหน้าโดยลำดับ ปริมาณการค้า ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อปี ค.ศ.1994 (พ.ศ. 2537) มูลค่าการค้าระหว่างกันเพียง 2.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ถัดมา 3 ปีหรือปี ค.ศ. 1997 (พ.ศ. 2540) มูลค่าการค้าเพิ่มขึ้นเป็น เกือบสองเท่า (4.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ) และ เพียงทศวรรษเดียวเพิ่มขึ้นเป็นเกือบสิบเท่า หรือ มูลค่า 20.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 2005(พ.ศ. 2548) และปี ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) มีมูลค่าถึง 34.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

ตาราง 5 จาการายการค้าสินค้าที่ไทย นำเข้าจากจีน พบว่า จีนส่งออกสินค้าประเภท ทุนและสินค้าอุปโภคบริโภคมายังไทยเนื่องจาก สินค้าจีนมีราคาถูกกว่า ขณะเดียวกันสินค้าที่

ไทยส่งออกไปจีนยังคงประกอบด้วยสินค้า เกษตรและเกษตรแปรรูปเพราะจีนมีความ ต้องการสินค้ากลุ่มนี้จากไทยสูง จีนเป็นตลาด ส่งออกสินค้าสำคัญเกือบทุกชนิดของไทย โดยเฉพาะสินค้าเกษตร คาดว่าระยะสั้นและ ระยะปานกลางสินค้ากลุ่มเกษตรของไทยจะ ได้รับการตอบรับจากตลาดจีนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการที่จีนเปิดตลาดตามกฎเกณฑ์ WTO ช่วยให้สินค้าไทยเจาะตลาดจีนได้ กว้างขวางขึ้นแต่ผู้สังเกตการณ์ให้ข้อสังเกตว่า โอกาสที่ไทยจะเสียเปรียบจีนก็สูงขึ้นและการ ขาดดุลการค้ากับจีนเพิ่มขึ้นทุกปี

ตาราง 5 การค้า ไทย-จีน: ประเภทสินค้านำเข้าและสินค้าส่งออก

การนำเข้า ส่งออก	ประเภทสินค้า
ไทยนำเข้าจากจีน 10 อันดับแรก ตามลำดับ	เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ ; เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และ ส่วนประกอบ ; เหล็ก เหล็กกล้า และผลิตภัณฑ์ ; เครื่องจักรกลและ ส่วนประกอบ ; เคมีภัณฑ์ ; เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน ; ผ้าผืน ; สินแร่โลหะอื่นๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์ ; แผงวงจรไฟฟ้า และ ; เครื่องใช้เบ็ดเตล็ด
สินค้าที่จีนส่งออกสู่ ตลาดโลก	electrical and other machinery, including data processing equipment, apparel, textile, iron and steel, optical and medical equipment
สินค้าที่จีนนำเข้าจากทั่ว โลก	electrical and other machinery, oil and mineral fuels, optical and medical equipment, metal ores, plastics, organic chemicals
สินค้าที่ไทยส่งออกสู่ ตลาดโลก	textiles and footwear, fishery products, rice, rubber, jewelry, automobiles, computers and electrical appliances
ไทยส่งออกไปจีน 10 อันดับแรก ตามลำดับ	เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ; ยางพารา ; เม็ดพลาสติก ; น้ำมันดิบ ; เคมีภัณฑ์ ; แผงวงจรไฟฟ้า ; ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ; เหล็ก เหล็กกล้า และผลิตภัณฑ์ ; ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ และ ; ข้าว

ที่มา: ดัดแปลงจาก CIA-The 2008 World Factbook <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

ศูนย์สารสนเทศเศรษฐกิจการค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ และกรมศุลกากร

ตาราง 6 ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทย กับ ญี่ปุ่น จีน และสหรัฐอเมริกา⁷
สัดส่วนมูลค่าการค้า ส่วนแบ่งตลาดมูลค่าส่งออก ส่วนแบ่งตลาดมูลค่านำเข้าปี ค.ศ. 2005
(พ.ศ. 2548)

	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3
สัดส่วนมูลค่าการค้า	ญี่ปุ่น 18.0 %	สหรัฐฯ 11.2 %	จีน 8.9 %
ส่วนแบ่งตลาดมูลค่าส่งออก	สหรัฐฯ 15.4 %	ญี่ปุ่น 13.7 %	จีน 8.3 %
ส่วนแบ่งตลาดมูลค่านำเข้า	ญี่ปุ่น 22.0 %	จีน 9.4 %	สหรัฐฯ 7.3 %

ที่มา: ดัดแปลงจาก CIA-The 2008 World Factbook <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

⁷ ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย กับ ญี่ปุ่น จีน และสหรัฐอเมริกา ในปี 2548 ไทย ซึ่งมีมูลค่าการค้ากับโลก ประมาณ 9.2 ล้านล้านบาท มูลค่าการส่งออกประมาณ 4.44 ล้านล้านบาท และมูลค่าการนำเข้าประมาณ 4.76 ล้านล้านบาทนั้น ปรากฏว่า ไทยมีสัดส่วนมูลค่าการค้า (ส่วนแบ่งตลาด) กับประเทศญี่ปุ่นเป็นอันดับหนึ่ง (ร้อยละ 18.0) ของมูลค่าการค้าของไทยกับญี่ปุ่น รองลงมา คือ สหรัฐฯ (ร้อยละ 11.2) ของมูลค่าการค้าของไทยกับสหรัฐฯ ลำดับสาม คือ จีน (ร้อยละ 8.9) สำหรับส่วนแบ่งตลาดด้านมูลค่าการส่งออกของไทยไปประเทศคู่ค้า อันดับแรก ได้แก่ สหรัฐฯ (ร้อยละ 15.4) รองลงมา คือ ญี่ปุ่น (ร้อยละ 13.7) และจีน (ร้อยละ 8.3) ตามลำดับ ขณะที่ส่วนแบ่งตลาดด้านมูลค่าการนำเข้าของไทยจากประเทศคู่ค้า อันดับแรก ได้แก่ ญี่ปุ่น (ร้อยละ 22.0) รองลงมา คือ จีน (ร้อยละ 9.4) และสหรัฐฯ (ร้อยละ 7.3) ตามลำดับ ตัวเลขดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของมหาอำนาจทั้งสามต่อไทยในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ตาราง 6 จะเห็นได้ว่า ในปี ค.ศ. 2005 (พ.ศ. 2548) จีนเป็นตลาดส่งออกอันดับ 3 ของไทย โดยมีสัดส่วนร้อยละ 8.3 ของมูลค่าการส่งออกของไทย และเป็นแหล่งนำเข้าลำดับที่ 2 ของไทย สัดส่วนประมาณร้อยละ 9 ของการนำเข้ารวมของไทย

4.2 ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-ญี่ปุ่น

ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่นมีมานานกว่า หกศตวรรษ มิตรภาพระหว่างประเทศทั้งสอง ธารงสัมพันธ์ภาพอันอบอุ่นอย่างแน่นแฟ้น รวบรวมศตวรรษที่ 17 ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างสองประเทศรุ่งเรืองมากถึงขั้นมีชุมชนชาวญี่ปุ่นตั้งถิ่นฐานในกรุงศรีอยุธยา ซึ่งชุมชนนี้ได้สลายไปหลังจากที่ประเทศญี่ปุ่นได้ดำเนินนโยบายปิดประเทศในปี ค.ศ. 1639 (พ.ศ. 2182) นานกว่าสองศตวรรษ จึงได้มีการสถาปนาเจริญสัมพันธ์ไมตรีและความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างกันอย่างเป็นทางการขึ้นใหม่ ปรากฏว่าชาวญี่ปุ่นจำนวนมากที่เป็นนักกฎหมาย นักการศึกษา นักวิชาการหมอนไหมและสาขาอื่นๆ ได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยซึ่งต่อมาได้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยสู่ความทันสมัย

ตาราง 6 จะเห็นได้ว่า ในปี ค.ศ. 2005 (พ.ศ. 2548) ญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกอันดับ 2 ของไทย โดยมีสัดส่วนร้อยละ 13.7 ของมูลค่า

การส่งออกของไทย และเป็นแหล่งนำเข้าลำดับที่ 1 ของไทย สัดส่วนประมาณร้อยละ 22.0 ของการนำเข้ารวมของไทย และมีมูลค่าการค้าเป็นอันดับหนึ่ง หรือ ร้อยละ 18 ของมูลค่าการค้าต่างประเทศของไทย อนึ่ง จากตาราง 3 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ไทยเป็นแหล่งนำเข้าของการนำเข้าสินค้าอาหารลำดับที่ 5 ของญี่ปุ่น หรือ ร้อยละ 5 ของการนำเข้าสินค้าอาหารทั้งหมดของญี่ปุ่น

ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-ญี่ปุ่นขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ตาราง 7 ในปี ค.ศ. 1994 (พ.ศ. 2537)การค้าสองฝ่ายมีมูลค่า 23.0 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หลังวิกฤติ ปี ค.ศ. 1998 (พ.ศ. 2541)มีมูลค่าลดลงเหลือ 16.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ จากนั้นค่อยเพิ่มขึ้น กระทั่ง ปี ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) มีมูลค่า 24.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และ เพิ่มขึ้นในปี ค.ศ. 2005 (พ.ศ. 2548) มีมูลค่า 38.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตาม ฝ่ายไทยขาดดุลทางการค้ากับญี่ปุ่นมูลค่ามหาศาลอย่างต่อเนื่อง แต่ฝ่ายไทยจำเป็นต้องพึ่งพาเทคโนโลยีและเงินลงทุนจากญี่ปุ่น

ตาราง 7 มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ค.ศ. 1994-2005 (พ.ศ. 2537-2548)

(มูลค่า: x 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ปี ค.ศ.	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ปี พ.ศ.	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548
มูลค่าการค้ารวม	23.0	29.8	28.5	26.5	16.5	19.8	24.2	22.3	23.8	27.9	34.4	38.1

ที่มา: ดัดแปลงจาก สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงโตเกียว

ตาราง 8 สินค้านำเข้าจากญี่ปุ่น 10 อันดับแรก ยางธรรมชาติ แผงวงจรไฟฟ้า อันดับแรก ได้แก่ แผงวงจรไฟฟ้า ส่วนประกอบ ส่วนประกอบเครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคม ไก่ รถยนต์ เหล็กแผ่นรีดร้อน ไดโอด ทรานซิสเตอร์ สดแช่เย็น เนื้อสัตว์ปรุงแต่ง อาหารทะเลแปรรูป ส่วนประกอบเครื่องยนต์ เครื่องจักรที่ทำงานเป็น ไดโอด ทรานซิสเตอร์ เครื่องรับโทรศัพท์และ เอกเทศ เป็นต้น ขณะที่สินค้าส่งออกจากไทย ส่วนประกอบ เนื้อปลาสดแช่เย็น แช่แข็ง เป็นต้น 10 อันดับแรก ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์และ

ตาราง 8 ประเภทสินค้า นำเข้า ส่งออก 10 อันดับแรก ในการค้า ไทย-ญี่ปุ่น

การนำเข้า ส่งออก	ประเภทสินค้า
ไทยนำเข้าจากญี่ปุ่น 10 อันดับแรก	แผงวงจรไฟฟ้า ส่วนประกอบรถยนต์ เหล็กแผ่นรีดร้อน ไดโอด ทรานซิสเตอร์ ส่วนประกอบเครื่องยนต์ เครื่องจักรที่ทำงานเป็นเอกเทศ ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ เหล็กแผ่นชุบ รถมอเตอร์ไซด์แบบหล่อสำหรับโลหะและวัสดุ และอื่น ๆ
สินค้าส่งออกของ ญี่ปุ่นสู่ตลาดโลก	electrical and other machinery, including data processing equipment, apparel, textile, iron and steel, optical and medical equipment
สินค้าที่ญี่ปุ่นนำเข้า จากทั่วโลก	machinery and equipment, fuels, foodstuffs, chemicals, textiles, raw materials
สินค้าส่งออกของ ไทยสู่ตลาดโลก	textiles and footwear, fishery products, rice, rubber, jewelry, automobiles, computers and electrical appliances
ไทยส่งออกไปญี่ปุ่น 10 อันดับแรก	เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ ยางธรรมชาติ แผงวงจรไฟฟ้า ส่วนประกอบเครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคม ไก่สดแช่เย็น เนื้อสัตว์ปรุงแต่ง อาหารทะเลแปรรูป ไดโอด ทรานซิสเตอร์ เครื่องรับโทรศัพท์และส่วนประกอบ เนื้อปลาสดแช่เย็น แช่แข็ง และอื่น ๆ

ที่มา: ดัดแปลงจาก CIA-The 2008 World Factbook <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

ศูนย์สารสนเทศเศรษฐกิจการค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ และกรมศุลกากร

5. การปรับตัวของไทย

ทั้ง ญี่ปุ่น และจีน เป็น ประเทศมหาอำนาจที่มีศักยภาพและมีความสำคัญในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จะเห็นว่า ในปี ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) ญี่ปุ่นมีประชากร 127.3 ล้านคนมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ 4.3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว 33,500 ดอลลาร์สหรัฐต่อคน เงินสำรองต่างประเทศ 954.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่จีนมีประชากร 1,330.0 ล้านคน มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ 7.1 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว 5,400 ดอลลาร์สหรัฐ เงินสำรองต่างประเทศ 1.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (ดู ตาราง 1) จึงมีโอกาสเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ผู้ลงทุนหรือผู้รับการลงทุน คู่ค้าหรือคู่แข่งที่สำคัญของนานาประเทศ

ไทยได้ดำเนินความสัมพันธ์ทั้งกรอบความร่วมมือแบบพหุภาคีและแบบทวิภาคีในการสร้างความสัมพันธ์อย่างยั่งยืนระหว่างไทยกับจีน และ ญี่ปุ่น ซึ่งมีแนวโน้มเป็นการต่างประเทศและการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างรอบด้านที่ครอบคลุมหลากหลายมิติทั้งด้านการเมือง-ความมั่นคง-การค้า-การลงทุน-การอุตสาหกรรม-การท่องเที่ยว-การศึกษา-สิทธิมนุษยชน-รวมทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ

หลายทศวรรษที่ผ่านมา แม้ไทยจะได้รับประโยชน์จากความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-จีน แต่ผู้สังเกตการณ์ให้ข้อสังเกตว่าฝ่ายไทยจำเป็นต้องพิจารณาความสัมพันธ์ไทย-จีนอย่าง

รอบด้าน อาทิ ภาวะเปราะบางทางการค้าในการส่งออกสินค้าไทยไปจีนแต่ละมณฑลจะมีกฎระเบียบที่แตกต่างกัน บางมณฑลสามารถตั้งกฎหมายกำกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในมณฑลได้เองและปฏิเสธข้อผูกพันที่รัฐบาลได้ลงนามไว้ มาตรการตรวจสอบสุขอนามัยของสินค้ายังไม่มีมาตรฐานชัดเจนเป็นที่ยอมรับทั้งสองฝ่าย ตลอดจนมาตรฐานอาเซียนซึ่งการลดภาษีอาเซียน-จีน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2006 (พ.ศ. 2549) ซึ่งไทยต้องผลักดันให้อาเซียนมีมาตรฐานเดียวกันในทุกด้านเพื่อป้องกันการแข่งขันกันเองและรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นต้น ยิ่งกว่านั้นนโยบายต่างประเทศที่พึงปรารถนาควรตอบสนองผลประโยชน์ชาติอย่างแท้จริงซึ่งต้องสอดคล้องกับศักยภาพของประเทศ และ ผลประโยชน์ของชาตินั้นมีหลายด้านไม่ควรมุ่งเพียงด้านเศรษฐกิจหรือการค้า ตลอดจนต้องคำนึงถึงท่าทีของมิตรประเทศของไทยที่มีต่อจีนด้วย ความร่วมมือระหว่างไทย-จีนในกรอบพหุภาคีดำเนินอย่างไร้ได้ราบรื่น ขณะที่ระดับทวิภาคีไทยยังคงยึดมั่นนโยบายจีนเดียว และการรวมชาติจีนอย่างสันติ อาศัยความสัมพันธ์ต่างตอบแทนจีนก็ให้ความร่วมมือกับไทยอย่างเต็มที่ในการผลักดันการเจรจาความร่วมมือเอเชียเพื่อสร้างเสริมการพัฒนากันแก้ไขปัญหาและพัฒนา ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้า การจัดตั้งสภาธุรกิจไทย-จีน การจัดตั้งกองทุนรวมเพื่อเป็นหลักประกันในการร่วมลงทุนในตลาดหลักทรัพย์

เป็นต้น

ในทำนองเดียวกัน ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่นซึ่งมีความเจริญงอกงามโดยลำดับ จะเห็นว่า เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) ประเทศทั้งสองร่วมกันจัดงานฉลองครบรอบ 120 ปีของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-ญี่ปุ่น ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศเจริญเติบโตจากการขยายตัวกิจการของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่นดำเนินต่อเนื่องมาตลอดครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาญี่ปุ่นลงทุนขนานใหญ่ในไทย โดยเฉพาะสองทศวรรษก่อนนี้มีการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นที่เข้ามาลงทุนในไทยจำนวนมากสืบเนื่องจากพื้นฐานอัตราแลกเปลี่ยนที่แข็งขึ้น ก่อนเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจญี่ปุ่นมีมูลค่าการค้าการลงทุนและความช่วยเหลือต่อไทยสูงเป็นอันดับแรก จะเห็นว่า จำนวนบริษัทซึ่งเป็นสมาชิกของหอการค้าญี่ปุ่นประจำกรุงเทพฯ ก็มีมากกว่า 1,100 แห่ง การลงทุนจากญี่ปุ่นสูงถึงร้อยละ 40 ของการลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมดในไทย และประมาณครึ่งหนึ่งของยอดเงินกู้ที่บริษัทต่าง ๆ ในไทยกู้ขึ้นเป็นเงินกู้จากธนาคารของญี่ปุ่นทั้งหมด เมื่อเกิดวิกฤติต้มยำกุ้ง ญี่ปุ่นได้ช่วยเหลือและมีบทบาทสำคัญในการพลิกฟื้นจากวิกฤติทั้งของไทยและภูมิภาค ปัจจุบันทั้งสองประเทศกำลังสร้างสรรคความ เป็นหุ้นส่วนในด้านการทูตทั้งในระดับภูมิภาค และระดับโลก เมื่อปี ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550)

ด้วยความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น⁸ (JTEPA)

6. บทสรุป

การล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์ในสหภาพโซเวียตรุสเซียส่งผลให้สหรัฐอเมริกาผงาดเป็นมหาอำนาจเดียวของโลก อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้คลี่คลายมากขึ้น กระบวนการโลกาภิวัตน์ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจที่มีพื้นฐานความร่วมมือแบบเปิดไม่ใช้ลักษณะกีดกันผู้อื่น ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่ประเทศทั้งหลายเห็นพ้องในการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านการร่วมมือระหว่างประเทศอันนำไปสู่แนวโน้มการพัฒนาการเมืองแบบหลายขั้ว กรณีภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น หลังยุคสงครามเย็นสิ้นสุดประเทศมหาอำนาจทั้งสองของทวีปเอเชียคือจีนและญี่ปุ่นได้กำหนดทิศทางและปรับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเพื่อถ่วงดุลอำนาจและผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดูเสมือนว่าจีนมุ่งความเป็นมหาอำนาจทางการเมืองจึงได้เปิดความสัมพันธ์ด้วยจุดยืนที่มั่นคงแสดงบทบาทเป็นผู้นำและผู้ให้กับมิตรประเทศ ขณะที่ญี่ปุ่นมุ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจด้วยการสนับสนุน

⁸ ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ดูเว็บไซต์ของ สำนักงานเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น กระทรวงการต่างประเทศ ถนนศรีอยุธยา เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์ 02 644 6710 โทรสาร 02 644 6711 <http://www.mfa.go.th/jtepa/index.html>

และให้ความร่วมมือกับอาเซียนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ต้นเพื่อสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค

120 ปีของความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-ญี่ปุ่นชี้ให้เห็นว่าทั้งสองประเทศมีสัมพันธภาพที่แน่นแฟ้นยั่งยืน โดยที่ญี่ปุ่นเป็นคู่ค้าสำคัญของไทยซึ่งมีมูลค่าการค้าระหว่างกันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ แม้ว่าไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้ามาตลอด แต่ไทยจำเป็นต้องพึ่งพาญี่ปุ่นอย่างมากทั้งเงินลงทุน-สินค้าประเภททุน-เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการหรือการพัฒนาสาขาต่างๆ ปัจจุบันความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่นเน้นการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ

ในทำนองเดียวกัน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีนกว่าสามทศวรรษที่ผ่านมาสะท้อนว่าแนวโน้มทิศทางทางการค้าระหว่างไทย-จีนจะมีมูลค่าที่เพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย

อนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับประเทศมหาอำนาจนั้น ทั้งประชาคมอาเซียนและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้จำเป็นต้องรักษาสมดุลระหว่างความสัมพันธ์กับจีนและญี่ปุ่น ขณะเดียวกันต้องรักษาความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กู่อวี่น, พ.อ.พิเศษ. “ความร่วมมือไทย-จีนด้าน ความมั่นคง: ยุคใหม่แห่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ,” ใน เขียนธีระวิทย์ และเจีย แยนจอง (บรรณาธิการ). ความสัมพันธ์ไทย-จีน: เหลียวหน้าแลหลัง. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กันยายน 2543. นน. 198-220.
- กระทรวงการต่างประเทศ. ประชาคมอาเซียน. <http://www.mfa.go.th/asean/ASEAN%20Main.pdf>
- เขียน ธีระวิทย์ และเจีย แยนจอง (บรรณาธิการ). ความสัมพันธ์ไทย-จีน: เหลียวหน้าแลหลัง. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กันยายน 2543.
- ไชยวัฒน์ คำชู และ เขียน ธีระวิทย์. “ญี่ปุ่นในสังคมโลก,”. เอกสารประกอบการอบรมเรื่องบทบาทของญี่ปุ่นต่อภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกในศตวรรษที่ 21. โครงการญี่ปุ่นศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2537.
- ไชยวัฒน์ คำชู. “แนวโน้มนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นต่อเอเชียในศตวรรษที่ 21,” รวมบทความญี่ปุ่นศึกษา. โครงการญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2541. นน. 49-81.
- ผ้ง หรงเขียน. “ความร่วมมือทางการค้าการลงทุนระหว่างจีนกับไทย,” ใน เขียนธีระวิทย์ และเจีย แยนจอง (บรรณาธิการ). ความสัมพันธ์ไทย-จีน: เหลียวหน้าแลหลัง. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กันยายน 2543. นน. 156-176.
- พิทยา สุวคันธ์. การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในไทย: โอกาสและความท้าทาย. สถาบันวิจัยสังคม เชียงใหม่. 10 มกราคม 2551. <http://www.sri.cmu.ac.th/~gms/joomla/publish/Pitaya.pdf>
- เพ็ชรี สุมิตร, 2541. ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น. สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2543.
- เพ็ญศรี กาญจนมัย, 2527. ประวัติศาสตร์ทั่วไปของญี่ปุ่นสมัยใหม่. นครปฐม: ศูนย์ส่งเสริมการฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ.

- ภูวดล ทรงประเสริฐ. ลู่ทางการลงทุนระหว่าง
ไทยกับจีน. สถาบันเอเชียศึกษา.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2528.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน “ 15 ปี แห่งความสัมพันธ์
ทางการค้าไทยจีน.” วารสารเอเชีย
ตะวันออกศึกษา. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1
(กรกฎาคม) 2533. หน้า 51-74.
- , เศรษฐกิจสาธารณรัฐประชาชนจีน.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
.2525.
- ไว จามรมาน. “การลงทุนของญี่ปุ่นในเอเชีย,”
เอกสารประกอบการอบรมเรื่อง
บทบาทของญี่ปุ่นต่อภูมิภาคเอเชีย
และแปซิฟิกในศตวรรษที่ 21.
โครงการญี่ปุ่นศึกษา มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์. 2537.
- ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทย-จีน ณ กรุงปักกิ่ง. สินค้า
15 รายการแรกที่จีนนำเข้าจากไทย
ปี 2550
[http://www.thaibizchina.com/thai
biz/index.php?option=com_cont
ent&task=view&id=1803&Itemid
=169](http://www.thaibizchina.com/thai
biz/index.php?option=com_cont
ent&task=view&id=1803&Itemid
=169) แก๊ซล่าสุดเมื่อ (Tuesday,
18 March 2008)
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง.
ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและ
สาธารณรัฐประชาชนจีน.
[http://www.thaibizchina.com/thai
biz/index.php?option=com_cont
ent&task=view&id=354&Itemid=
166](http://www.thaibizchina.com/thai
biz/index.php?option=com_cont
ent&task=view&id=354&Itemid=
166) ปรับปรุงเมื่อ พฤษภาคม 2551
- สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย. การค้าระหว่างไทยกับ
ญี่ปุ่น. เอกสารประกอบการสัมมนา
เชิงปฏิบัติการเรื่องการค้าการลงทุน.
โครงการญี่ปุ่นศึกษา มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์. 2530.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. “ความสัมพันธ์ไทย-จีน :
กระแสพัฒนาการ” ใน เขียน วีระ
วิทย์ และเจีย แยนจง
(บรรณาธิการ). ความสัมพันธ์ไทย-
จีน: เหลียวหน้าแลหลัง. กรุงเทพฯ :
สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. กันยายน 2543. นน.
157-197
- , มติชนรายสัปดาห์ วันที่ 08
กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ปีที่ 25 ฉบับที่
1299_30 ปี ความสัมพันธ์ไทย-จีน:
(1) เรื่องของการแสวงจตุรร่วมสงวน
จุดต่าง
[http://www.nidambe11.net/
ekonomiz/2005q3/
article2005july08p11.htm](http://www.nidambe11.net/
ekonomiz/2005q3/
article2005july08p11.htm)

- อัทธิ พิศาลวานิช . “การคาดการณ์ทิศทางการส่งออก การนำเข้า และดุลการค้าของไทย ภายใต้กรอบ-นอกกรอบ FTA ไทย-จีน ของปี 2549.” ศึกษานอกกรอบ-ในกรอบเอฟทีเอ ผลลัพธ์ไทยยังมีแต่เสีย...ไม่คุ้มได้”
<http://www.matichon.co.th/matichon>
 n Tuesday, December 27, 2005.
- CIA World Fact Book . China.
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>
- , Japan.
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/print/ja.html>
- , Thailand.
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/print/th.html>
- Daalder, Ivo H., and James M. Lindsay .
 “The Globalization of Politics: American Foreign Policy for a New Century,” The Brookings Institution. **Sunday** February 1, 2009
http://www.brookings.edu/articles/2003/winter_diplomacy_daalder.aspx
- Jesada Siri Wattanakorn, Bangkok Consultant. Chinese foreign direct investment in Thailand on the up. 26 Sep 2002.
<http://info.hktdc.com/imn/02092604/markettrends047.htm>
- Ministry of Foreign Affairs, Japan. Japan-China Relations.
<http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/index.html>
- , Japan-China Relations Enter a New Era.
<http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/relation.pdf>